

spicuos : sed hunc edidit simplex, et indemutabilis figura meliorem. Quid cultu laborent, qui cupiunt peregrinam obtinere pulchritudinem ? Italiae rector in amicitiam colligit duo diversissima ; ut sit in ira sine comparatione fulpincus, in lætitia sine nube formosus. Feriato ore legatis gentium, aut pacem blanda promittit effigies, aut bella terribilis. Tantis constans insignibus, quanta facerent viritim distri-

A buta perfectos. Sed utinam aurei bona sæculi purpuratum ex te germen amplifcet ! utinam hæres regni in tuis sinibus ludat ! ut hæc quæ tibi offerimus verborum libamina, sacer parvulus a nobis exigit similitum attestatione gaudiorum. Ecce satisfaciens debito et obsecutus officio, orationem meam oratione conclusi.

OPUSCULUM SECUNDUM.

LIBELLUS ADVERSUS EOS QUI CONTRA SYNODUM SCRIBERE PRÆSUMSERUNT.

PRÆFATIO.

Solet dicendi affectum rerum ardor exigere : si avarus laudis est animus et favorem desiderat sudore mercari ; et per blandimenta gloriæ crucem narrantis ignorat : aut lucri compedibus, linguæ vendit obsequium, ut dum animus habendi cupidine subjugatus præsumptum æstimat jam tenere compendium, sic ingruentia per styli exercitium nescit timere discrimina : aut necessitate conclusus, profert eloquium sine quacunque lima captivum, et nesciam pudoris frontem monstrat in medium, ut dum intentioni famulatur, diligentiam decoris abjuret : quia dicendi ornamenta non sunt negotii, sed quietis ; nec militiæ sunt picta verba, sed otii : campus fortem postulat, pax profunda redimitum : qui profutura asserit, loquelam quæ penniculo artis est colorata, contemnit. His ergo ita se habentibus, causam narrationis insinno, et coactam vocem pravorum latratu religiosi mentibus commendo : scriptum esse reminiscens, *Tempus tacendi, tempus loquendi* (Eccli. III, 8) : vel post fidem prophetici oraculi¹ cujusdam oratoris exemplum, qui refert, nisi cum necessariam, dicendi nimis ineptam esse conditionem. Oris ergo ministerium pro ingenii validudine sacerdotibus dedo, adversus quos sibilantium effusa sunt venena linguarum : licet scuto munita fidei spiculorum imbrem patientia religiosa non timeat, et ad auctorem redeant tela quæ sine bellandi arte diriguntur. Quibus enim pro lorica Christus est, vim non metuunt, et inimicos longa exspectatione prosternunt. Quisquamne tamen in hac acie prælium putet esse formidini, in qua Deo et pontificibus inferitur sine virium æstimatione certamen ? quisquamne fluxum et lacessentem hostem videat, et præliorum causis

B adversarium debilem expavescat ? Invidet sibi ipse victoriam, qui conscientia vulneratum aggredi cessat inimicum. Ad lucrum hostis sui procedit, qui in conflictibus non prius causas, quam aliud expendit : dat vires jaculis innocentia, et mucronem acunt ex æquo venientia vota bellandi : percutiendi impetum plus justum dolorem scimus dedisse quam brachia. Inde paucorum telis multitudo non substitit. Dicente ergo mecum propheta : *Plures nobiscum sunt, quam cum illis* (IV Reg. VI, 16) : placitum bonis, quantum æstimo, opus incipiam.

Sufficeret quidem schismaticam imperitiam propositione cecidisse : maxime cum secum habeant objecta responsum, et mereatur titulus sine lectionis discussione cum auctore damnari : cum in prænotatione ipsa significantia operis innoscat immundi, dicentium C ADVERSUS SYNODUM ABSOLUTIONIS INCONGRUÆ. Ego tamen nunc si agam, quasi opus sit alieno ense perire mala proponentem. Istud præloquium potest, dementissimi hominum, tantum inscientiæ ascribi ? Estne aliquis præter vos, sic inter oves ulcerosas deputandus et erraticas, qui magnum regem potuisset lacessere pastorem ? dicente propheta : *Filios nutrici et exaltavi, ipsi autem spreverunt me* (Isai. I, 2) : et Domino de apostolis, *Qui vos spernit, me spernit* (Luc. X, 16) : quos episcopos fuisse propheta testatur, de Juda dicendo : *Et episcopatum ejus accipiat alter* (Psal. CVIII, 8). Apostolo æque Paulo proclamante, *Obedite præpositis vestris, quoniam ipsi exorabunt pro vobis* (Hebr. XIII, 17).

D Sed redeamus ad gravem et venerabilem non solum ex ala productam, sed mysticam propositionem. Non omnes, inquit, sacerdotes regis ad concilium consulatum Avieni habita est, suffragio suo confirmavit, atque inter quartam et quintam synodum Symmachianas collocari, decretique vim obtinere jussit. Hodie tamen perperam post synodum Avieno juniore coactam ponitur libellus Ennodii, cum alteri quæ Fausto Avieno, ut dixi, consule habita est, subjeci debeat. Hæc enim, non illa, synodus fuit absolutionis, et quarta, et palmaris, a Symmaehi æmulis oppugnata, ab Ennodio defensa.

¹ *Cujusdam oratoris*] Ciceronis dialogo 4 de Oratore, ubi Crassum sic loquentem inducit : *Nam quid est ineptius quam de dicendo dicere, cum id ipsum dicere nunquam sit non ineptum, nisi cum est necessarium ?*

² *Ex ala productam*] Sic libri omnes, quo sensu.

¹ *Contra synodum scribere præsumserunt*] Synodus quam hoc libello defendit Ennodius ea est quæ inter Romanas Symmachi papæ quarta numerari debet, x cal. Novembris Rufio Magno Fausto Avieno v. c. consule peracta, quæ et palmaris cognominata est. In qua cum absolutus fuisset Symmachus a calvinibus quibus impetebatur ab adversariis, reperti sunt inter schismaticos, qui contra illam scribere auderent, titulumque operi suo indere, ADVERSUS SYNODUM ABSOLUTIONIS INCONGRUÆ. Quibus Ennodius, ex synodi mandato atque auctoritate, hoc Apologetico respondit, et singula eorum argumenta refellens, universam Symmachi synodique causam diligenter accurateque tutatus est. Quo nomine adeo episcopis omnibus probatus est liber, ut eum synodus altera quæ post

linum adscivit auctoritas : ¹ nec omnes in judicatione A
senserunt. » Mancipia Tartari, et liquido Satanæ
ministri, quoscunque non evocavit scriptum princi-
pis, novis nexibus, et actuum vestrorum spiris causa
pertraxit. Nolo dicere in quo fuerint voto, in qua de-
liberatione discedentes : quibus tædium illa peperit
expectatio, cum viderent venerabilem papam longas
in vita contra fas suum inducias accepisse. Videbant
æther tantum directis a se jaculis verberari. His ne
liceret infelicibus in malorum actuum consolatione
secreto delitescere, libris vestris nudantur abscon-
diti, et per vos in turpi facto habere solitudinem non
sinuntur ; dicente Domino in Evangeliiis : *Omnis ma-
lus odit lucem (Joan. III, 20).*

« Post hæc asseritis, ² adversarios papæ Romani B
dici non debuisse, qui prædictum prolatis petitioni-
bus accusabant. » ³ Dolose videlicet hoc agentes, eo
quod adversarios suspectosque, canonica synodalibus
clamante in decretis auctoritate, in suam recipi accu-
sationem episcopos minime oportuisse, vos non la-
tuisset : « ad assertionis fidem jungentes, quod eos
isto nomine præcepta regia non vocassent. » O ho-
mines omni artis lima compositos, et caminis fabrilibus
excoctos, qui ad stipulationem dictorum desudata
invenere testimonia ! Amamus, reverendi viri, sen-
tentiam vestram, et ut aiunt, in ipsam pedibus imus :
cognoscimus errata, quæ dicitis. Inimicum vocet ali-
quis accusantem, et tragico nomine appellet contumeliam
non merentem ? Dehinc subjunctam quæstionem
rhetorica sibiula momordistis, allegando : « Testis C
est Romana civitas, si omnes episcopi senes et
debiles convenerunt. » Ecce orationem viri nervis
nitentem, et ⁴ ipsi Cepasio præferendam nitore ser-
monum. Ergo quia se ætate valentes et corpore im-
becilles esse dixerunt, ipsi se ineptos iudicio esse
testantur, quoniam membrorum se dixerunt jam
sustinere dispendia : maxime si hoc ingerere clemen-
tissimi domini auribus præsumperunt. Vos putatis,
ab universis Dei conspectibus pulsati, illo vestrorum
more congressuum ubique narranda confundi, et
apud principem de collectione pontificum alios pro-
tulisse sermonem, nisi quos ætatis maturitas ordien-

non apparet. Sed allusit Ennodius ad locum alterum
Ciceronis in Pisonem : *Confer nunc, Epicure noster,
ex hara producte, non ex schola.* Quare legendum D
censeo *ex hara productam.* Non solum, inquit, non
ex hara productam, sed mysticam et divinam. Dictum
ironice, et non solum positum pro non modo non : ut
alias sæpe.

¹ *Nec omnes in judicatione senserunt*] Quia nonnulli
episcopi moræ tædio, post primum aut secundum
synodi conventum ab Urbe discesserant.

² *Adversarios dici non debuisse*] Male habebat schi-
smaticos, quod Theodericus Symmachi accusatores,
tanquam adversarios, e iudicio numero repulerat.
Infra : *In electione enim venerandorum iudicum ipse
accusantes extra ordinem repulit, et ad spem retulit
accusatum.*

³ *Dolose videlicet*] Hanc periodum, tamen si neces-
sariam, nec ignotam Surianæ editioni conciliorum,
usquam in manuscriptis offendi, præterquam in co-
dice bibliothecæ Tiliianæ.

⁴ *Ipsi Cepasio præferendam*] Et hoc etiam est Ci-

dæ loquelæ fecit auctores ; quibus anni veteres re-
verentiam contulerunt, qui putabantur bonorum
meritorum suffragio in longum fuisse servati : ipsos
ergo de gravidæ ætatis fatigationibus queri decuit,
quos ætas jusserat allegare. « Viri optimi, subdi-
distis, ex præceptis regis evocationis causam fuisse
jam cognitam, et Italiæ summa moderantem non
fuisse, quasi de novo negotio consulendum : plus
chartæ et scriptioni religionis debitum, quam præ-
sentis principali. » Nullus ergo in prædicto negotio
titulus remanserat, ad cuius inquisitionem pergentes
illud jure præloquerentur exordium. « Ex hinc di-
gressi bonarum rerum in rege laudatis affectum, et
colitis verbis innocentiam, quam actibus ignoratis. »
Si tamen cultus est in loquela vestra : quam scabro
vomere, velut agentes per devium aratra, proscin-
ditis, marcenti solo lolia commendantes, receptari
pro tali impendio paleas, quibus gebennæ in perni-
ciem vestram ignis animetur.

Sed nunc, ut quidam fertur dixisse, *quæ quibus
anteferam ?* « Contra Apostolum dicitis impugnatores
summi pontificis non auditos, qui celestis mandati
memores partem suam ⁵ a consortio adulteri subdu-
xerunt, » Hic non incesso ignorantiam : rimosam
memoriam non accuso. Nolo dicere quod prophetæ
verba Apostolo contulistis : qui novi et ipsos aposto-
los recte vocitari, quos missos esse non nescio. Da-
vid enim dicit : *Furem videbas et currebas cum eo, et
cum adulteris portionem tuam ponebas (Psal. XLIX, 18).*
« Deinde quis se de illa vestra enodum faciat quæ-
stione, qua dicitis : In criminibus objectis, quod non C
excluditur, approbatur ? » En vocem Romanæ Eccle-
siæ militibus congruentem, in qua nescias utrum
prius nitorem prædices, an saporem. Putasne, au-
distis legi : *Quod justum est, juste exsequeris (Deut.
xvi, 20) ?* Audistis de malefactis hominum, si tamen
aliquando conversatio humana vos tenuit, quidquid
non suis ordinibus approbatur, excludi ? Ubi est illud
prophetæ : *Dominus ad iudicium veniet cum senibus
populi sui (Isai. III, 14).* Et de vobis dictum : *Peccatum
suum quasi Sodoma prædicaverunt : vos animabus eorum
(Ibid., 9) ?* Sed quid facto opus est, quotiens nulla
desperatis medela succurrit, nisi implorandus est

ceronianum, atque ironicum. Cepasii enim duo fra-
tres fuerunt, oratores deterrimi atque ineptissimi :
quorum alterius, hoc est majoris Cepasii, verba quæ-
dam profert ac deridet Cicero in oratione pro
Cluentio.

⁵ Virg. IV Æneid., vers. 371.

⁶ *A consortio adulteri*] Symmachi. Satis aperte de-
clarat quodnam crimen fuerit, cuius insimulabatur
ab adversariis. Sed et in Præcepto de Cellulanis e-
dem spectat, quod recenti perstricti Romani ponti-
ficis exemplo vitandam clericis docet flagitiosi con-
tubernii suspicionem : et hoc ipso libro in prosopo-
pæia beati Pauli : *Docetis, inquit, fornicantibus nemi-
nem esse miscendum, adulteri Laurentii aut sequaces,
aut prævii.* Itaque quod Xysto III ante annos fere 70
contigerat, ut sædi criminis infamia pulsaretur a
Basso exconsule ; id ipsum Symmacho, Festi excon-
sulis item ac principis senatus potissimum instiga-
tione accidit, nec dispare eventu : nam uterque ab
infami labe synodi, cuius se iudicio sua sponte sub-
diderant, sententia purgatus est.

Domini, qui promisit per prophetam (*Isai. ii, 12*), A futurum se super omnem superbum et excelsum, et super omnem arrogantem, ut humilietur? Sed fatidum opus vestigiis insequar et ferrata, si valeo, calce contundam. Ut vere dicam, res cum re, causa cum causa, ratio cum ea quam petant, ratione pugnabit. Oblocutos sacerdotes præceptionibus regis allegatis, et quoddam sacrilegium creditis, mali aliquid, eam cœlestem nescitis, de terreni domini jussione sentiri: opponendo, quis regi debuit dicere; ¹ papam oportuisse synodum convocare? certe quod in hæc parte constat exemplum? illum præcipue, qui criminosis multorum propositionibus jam jacebat, quem hoc fuerat damnare, quod argui; cui prærogativam ocellitus ascriptam hostium suorum oblocutio jam tulisset? Ad hanc vos clementiam malorum actuum per gradus suos incrementa traxerunt, ut hoc credatis esse lacessere, quod convincere? nec apud vos habeant a veritate differentiam odia, quæ plerumque contra meritum impetiti, studiis, non rationi obsequentia vota concitant? Ubi est illud, *Præquam agnoscat, ne adjudices quemquam* (*Eccli. xi, 7, sec. LXX*)? Olim vos accepit grex positus in sinistra collegas: apud quos ex præjudicio excepisse sententiam creditur, qui meruit ad examen adduci, et hoc eum existere, quod libram disceptationis intrare.

Prælocutioni tamen optimo divinam subdidistis exemplum: quod ita quadratis constat alloquit, ut ipsum in eo ² Archisippum tenere lineam putes. Peccatori dicit Deus: *Quare tu enarras justitias meas* (*Psal. xlii, 16*)? Hinc dicto conserentes, quasi ad sacerdotes apostrophen, quia beati Petri apostoli vicarius aestimatur. ³ Prohibetis archiatrum ejus corpori afferre medicinam: quomodo vos animæ ejus carationem exhibere reavetis? Magnam per divina ridiculum, an maxima lamenta sint nescio. Vos alienæ febri curam quaeritis, vos fatiscenti animæ medelam adhiberi cupitis, et in lethi proximitate positi, vestri immemores de alterius salute tractatis. Quid si illud vere vobis a propheta dictum: *Namquid parum est quod molesti eritis hominibus, molesti estis et Deo meo* (*Isai. vii, 13*). Et iterum: *Medice, cura te ipsum* (*Luc. iv, 23*)? Sed hinc alias. Novimus, quia sanari non potest conclamatur, et (*Prov. xviii, 3*) improbus in profundum deveniens mira temeritate contemnit. Sed credo vivit in istis, et in malæ conversationis suæ morte, consilium; et potest optare

¹ *Papam oportuisse synodum convocare*] Hoc Theoderico Ravennæ, ut est in actis synodis palmaris, opposuerant episcopi, cum ipsius mandato évocati Romam ad synodum proficiscerentur. Sed hanc episcoporum libertatem, tanquam regi scilicet contumeliosam, taxarant schismatici. At non iniqua visa est Theoderico, qui non abs re id causari episcopos sentiens, ipsum quoque papam in colligenda synodo voluntatem suam litteris demonstrasse testatus est.

² *Archisippum*] Coloniensis editio, *Chrysippum*.

³ *Forte probetis*.

⁴ *Ille perennem meritorum dotem*] Synodus palmaris. Maxime cum illa quæ præmisimus inter alia de auctoritate sedis obstarent, quia quod possessor ejus quondam beatus Petrus meruit, in nobilitatem possessionis

quis alteri, quod ipse jam perdidit. Nunc recte vobis cum propheta dicam: *Omnia quæ loquitur populus ista conjuratio est, et timorem ejus ne timeatis nec formidetis* (*Isai. viii, 12*). Facessat a vobis, qui in vobis est, pruritus iste linguarum: quos vere idem propheta arguit: *Scribentes injustitiam scripsistis* (*Isai. x, 1*). « Non nos beatum Petrum, sicut dicitis, a Domino cum sedis privilegiis, vel successores ejus, peccandi judicamus licentiam suscepisse. » ⁴ Ille perennem meritorum dotem cum hæreditate innocentie misit ad posteros: quod illi concessum est pro actum luce, ad illos pertinet quos par conversationis splendor illuminat. Quis enim sanctum esse dubitat, quem apex tantæ dignitatis attollit; in quo si desint bona acquisita per meritum, sufficient quæ a loci decessore præstantur? aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut qui eriguntur illustrat. Prænoscit enim quid Ecclesiarum fundamento sit habile, super quem ipsa moles innititur. « Sed hinc actibus vestris cœlestem potentiam putatis esse suffragio, quod ad præsidium beati apostoli adjutricem, ut dicitis, dexteram commodatis. « Nescitis, stolidi, solem facibus non juvari, nec ad præsidium diurnæ lucis lychnos accendi? Scriptum enim est: *Scrutatur corda et renes Deus* (*Psal. vii, 10*; *Jer. xvii, 10*).

Sed in illa parte quis audeat argumentis vestris respondere, nisi quia sine arte dicitur verum, et fides mendacio sermonum technis assuitur? « Cur, inquit, ad principem convenistis, si audiri non licebat impetitum? » Sic vos in stuporem pecualem peccati nebula aut divinus horror oblimat, ut verecundam excusationem aut fraude mens vestra transeat, aut belluarum pressa hebetudine non agnoscat? An forte aliud putatis fuisse, quod dictum est, ipsum debuisse synodum convocare, cujus opus erat officio? ut vos videlicet per pontificale examen sententia percelleret, quos a capitis sui compage in salutis detrimento lusanus fervor abscederat.

Post, Esau mentionem operi vestro, nescio verba, an latratibus indidistis, ⁵ comparantes ei antistitem nostrum, qui senioris naturæ beneficium unius cibi commutatione perdidit, et primogeniti canam dignitatem amiserit faucibus obsequendo (*Gen. xxv*). Ad ista quid referam, qui ex omni objectorum parte conetur? Quis, rogo, vestrum Symmacho benedictionem, dum patri plus deservit, eripuit? cui tantorum munerum Jacob vice est collata nobilitas? quis ex

accessit, et claritatem veterem novis dat de Christi dote rectoribus. Sic enim postrema hæc verba legenda sunt. Quod ergo de sedis auctoritate dictum a synodo fuerat, ad sanctimoniam quoque transtulit Ennodius cujus ex hoc loco sententiam laudant Joannes VIII in epistola ad Bercarium abbatem, et Gregorius VII in Dictatu.

⁵ *Comparantes ei antistitem nostrum*] Plerique vestrum legunt; sed res exigit ut nostrum legamus, quod sequentia declarant. Schismatici enim cum Esau Symmachum comparabant, cum Jacob Laurentium, per quem Symmacho pontificatum, tanquam benedictionem eripere conabantur. Paulo post, in illis verbis, Præterea tunc Jacob, Isaac legendum videtur.

vobis cæci parentis desideriis pariturus occurrit? quis vestrum devotione sua genitorem venerabilem captum oculis nulla fecit lucis damna sentire? Nonne collatione tenebrarum vestrarum nox putatur per sudam rutilans jubar ostendere, et omnis obscuritas, actibus vestris collata, decorem solis assumit? Præterea tunc Jacob, quamvis congruentem moribus filii, benedictionem tamen contulit jam promissam (Gen. XLVIII). Nunc quid his longius immoramur, cum docendi non sint, qui calces stimulis intulerunt? Credite mihi, pacis inimica sunt, impugnationi non sunt idonea, quæ profertis.

Sed sequitur vinculum cum ænigmate, quod nescio qua replicationis arte solvamus. Tullianæ enim profunditatis pelagus ingressi cymbulam nostram questionum flatibus per littorum incerta transmittunt. B la qua tamen, Christo clavum tenente, portum ingrediar, et sigillatim de turbinibus vestris universa discutiam, habiturus in ductu illorum facultatem non meam. Aiunt enim: « Vera est episcoporum assertio, sedis apostolicæ præselem minorum nunquam subjacuisse sententiæ; cur ad iudicium districta conventionem productus est? » Multum quidem annoxa hic in nobis laborat infantia: cui ille advocandus est, qui ineluctatæ nobiscum semper pondus propositionis exsuperat: eum manifeste pro sacerdotibus cum propheta clamitem: *Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secit in ea? aut exaltabitur serra contra eum qui trahit eam (Isai. x, 15)?* ut sit mihi illud suffragio divinum oraculum: *Quomodo si cessavit exactor, tributum quiescit; ita contrivit Dominus baculum impiorum (Isai. xiv, 4).* Tribue, Domine, quod prædixisti in illis: ut sicut errat ebrius et vomens, ita pereat læcredulus qui infideliter agit. Propter hoc, propheta vobis insultans vociferat: *Audite verbum Domini, viri infusores (Isai. xxviii, 14).* Quisquamne causarum ex præcognitione sancit eventum, et rabidis terminam positura conflictibus sic metitur, ut pernix decicio, dum inquisitione esse senior innotescit, favorem censentis acenset? Nunc paulisper ore, actibus, animis indignus, pontificali voce vos arguam. Nos, qui statuta nostra non una apud vos volumus lance constare, quibus de impugnationum qualitate lati sunt canones, apud quos nefas est cana patrum diffinita transcendere, quibus scriptum est in ¹ Carthaginiensi concilio, quod apostolicæ sedis per Faustinum episcopum qui tunc ab ea missus interfuit, approbavit auctoritas, Accusatoribus de inimici domo prodeun-

¹ Carthaginiensi concilio] Septimo, quod in secretario basilicæ restituta P. C. Honorii XII et Theodosii VIII celebratum est, cui et Faustini Potentinæ in Piceno Ecclesiæ episcopus, Bonifacii papæ legatus interfuit. Alludit autem ad canonem 4 concilii.

² Cur personæ jussæ sint] Symmachi mancipia: infra, *Quæro a vobis, cujus conditionis fuerint ista mancipia, quæ postulata scriptis principalibus intimastis.* Item ubi de Visitatore disserit: *Ibique papam ab eo salutatum suo ore jussit affari, ut traderet coepto episcopo mancipia, nullis subdenda tormentis, servanda ad disceptationem synodalis examini.* De his enim a Theoderico impetrarant adversarii, ut representari, et quod leges et canones vetant, contra dominum in-

tibus non credendum; in quibus odio succensa vicinitas per nutrimenta arida flammam persecutionis exsuscitat, et universam dolî fabricam sumptu et machinis cohærentibus secreta dispositione componit; istos quæ domus erumeret, qui scire potuisset nostra collectio, nisi præsentis? et impugnationis qualitatem unde nisi ex scripta propositione didicisset? in quibus sententiam criminum, dum simulato ferunt persecutionem se debere criminibus, agnovisset?

Post illa quæ de accusatoribus prolata sunt, addidistis: « ³ Cur personæ jussæ sint præsentari, quas sæpe imperialis flagitasset auctoritas, ad defraudationem genii pertinere ejus, qui nunc in sede apostolica, quasi in quadam arce consistit. » Vere vobis dicit Sapia: *Homo infirmus et exigui temporis ad intellectum non perveniet, sed laboret, ut sciat quid acceptum sit apud Dominum (Sap. ix, 5).* Et iterum dicunt Proverbia: *Odit ⁴ se qui negligit studia, imperitis enim obviat mors (Prov. xv, 32, et x, 21).* Quid enim illam quæ ex viperina scientiâ descendit, ignorantiam fingitis? quid adhibetis mira atrocitandi arte præstigia, simplicitatem fronte monstrando? De vobis vere dictum est: *Qui loquitur mendacium, ex propriis loquitur (Joan. viii, 44).* Istam lætitiæ faciem, ex iudiciorum censura venientem, vafra provisione sacerdotis nostri, oculis abstulistis; ut eum talibus adversus acies vestras instructum munitionibus, et innocentie in testimonio orbis tela deferentem, ab ipsis iudiciorum adytis pelteretis: providentes ut nec sine impugnatione iasonis viveret, nec haberet solatium de incorrupta iudeum inquisitione pulsatus. Vos præfate et dedistis et invidiatis examen, cum uno eodemque itinere a vobis disceptationum dubia subire et prohibetur, et cogitur; et per singularem callem ad causam arcendus evocatur; ne manifestam salutem aut non lacessitus obtineret, aut subriperet absolutus. Adolescentiæ meæ memini me legisse temporibus ⁵ de quodam dictum: *Exsuli arxilium imperas, ne das.* Vos impetit Prophetæ sententia: *Isti sunt viri qui conturbaverunt terram, et qui concusserunt regna (Isai. xiv, 16).* Et iterum: *Excidentur ramnaculi eorum falcibus, et quæ derelicta fuerint, abscedentur (Isai. xviii, 5).* Et rursus: *Dum non speratis, veniet contritio vestra, et comminuetur multitudo vestra, sicut lagena figuli (Isai. xxx, 14).* Nec non propheta ad hanc causam specialiter locutus intonuit: *Dominus inclinabit manum suam, et corruet qui fert malis auxilium, et cadet cui præstatur auxilium, simulque omnes*

terrogari juberentur. Quare et illa tradi per libellam a synodo postularunt.

² Odit se qui negligit studia] Quod in Vulgata nostra scriptum est Prov. xv, 32: *Qui abiicit disciplinam, despicit animam suam:* apud LXX interpretes sic legitur: *Ὁς ἀποθεῖται παιδείαν, μωρὸν ἑαυτοῦ. Qui repellit disciplinam, odit se ipsum.* Quod sine dubio prius est comina Ennodii. Posterius ex c. x, 21, sumptum videtur: ubi quod Græcis est, *Ὁ δὲ ἀπώσκει τὴν παιδείαν τὴν ἐστὴν, νουὸν ἑαυτοῦ, ὅστις ἀποθνήσκει ἐν τῇ ἐσθῆτι ἐγὼστῆτι.* nos legitimus, *Qui autem indocti sunt, in cordis egestate moriuntur.*

³ De quodam dictum] Iasonem. Medæ enim ad Iasonem verba sunt e Senecæ Medæ.

consumuntur (*Isai. xxxi, 3*). Redeo tamen, post vestra exemplorum suffugia, ad novellas canonum definitiones. Clamat in alio loco Carthaginense concilium: Quascunque ad accusationem personas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum et nos licentiam submovemus: et, Nullæ accusationes a iudicibus audiantur ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur. Quæro a vobis, viri quibus indita est ad unguem polita perfectio, cujus conditionis fuerunt ista mancipia, quæ postulata scriptis principalibus intimastis? Si ea servilis adhuc in potestate alterius catena retinebat, et nulla ab obscenæ obligationis compedibus vestigia in libertatem missa laxabant, vel vobis disceptantibus fidem aliquam prædictorum verba portassent. Sed, credo, replicabitis: veritatem quam sponte prolata in illis vox habere non poterat, hanc diversis cruciatibus e latebris suis religiosus tortor exegerat: ut dum pœnis corpora solverentur, quæ gesta fuisse noverat anima non celaret. Sed quæso, primum ad leges publicas, deinde ad iudices ora convertite: qui possunt in defensione sua sic eloqui: Nos, quos Dei servitium post istarum rerum abjectionem fecit ingenuos; qui servulorum insultantium contumelias aut despiciamus, aut ridemus; quibus scriptum est de famulis per Apostolum: *Mementote quia vester et illorum in cælis est Dominus (Ephes. vi, 9)*, ad hæc sæculi mala revocabimur? faciendum a nobis est, quod facientem alterum profanum esse contendimus? quod per ministerium iussionis et manus alienæ incestaret aspectum, nostro perageretur imperio? Nolite hanc ad universas Ecclesias mentem rapacium luporum more et natura servare: quia postquam nos maculasset forte pro desideris vestris cruenta discussio, effectum in his, quod tenditis, non haberet. Sed dicente vobis propheta: *Ponamus circum in naribus vestris, et frenum in labiis, et reducamus vos in viam qua venistis (Isai. xxxvii, 29; IV Reg. xix, 28)*: qui eodem propheta asserente impugnamini, qui dicit: *Erunt quasi non sint, et peribunt viri, qui contradicunt vobis (Isai. xli, 11)*.

Hoc etiam novo adversus nos subdidistis invento, ipsum Dominum et Redemptorem nostrum, servorum subiisse iudicia; et cæli operatorem particulæ cuidam sponte subjacuisse terrenæ: dum testatur, et loquitur, *Homo Juda, et qui habitas Jerusalem, iudicate inter me et vineam meam (Isai. v, 3)*: hoc etiam beatum Petrum; hoc Paulum apostolum non horruisse narratis, et illam vestram elegantiam ad jus pertrahitis exemplorum nexibus præcedentem: quasi vobis in hac parte remanserit cum renitente contentio, et validis faciendæ vestræ digitis exigantur oblata. Sa-

¹ *Ille præsto fuit iudicibus*] In synodo quæ contra ipsum Tyri fuerat convocata: ad quam etsi propter apertam vim et conjugationem adversariorum, aliquandiu, ut Sozomenus lib. ii, cap. 24, scribit, advocatus veniret, cunctatus est, postea tamen innocentia fretus, et ne iudicium declinare videretur, profectus est.

² *Concilia auctoritatem*] Synodus ipsa de Symmacho, cum synodum quæ ipsius causa ad basilicam Julii convenerat, esset ingressus: Auctoritatem, in-

A muelem etiam prophetam mirificum de conscientia suæ serenitate vulgi dictis implorasse testimonium. Quid enim Samuel dixit? scire Dominum, quos nullius unquam substantiam, nullius pecus abegisset, adversatum se muneribus, et quod est supra hominem, sponte venientia dona vitasse: providens scilicet, ne per suspicionum præiudicia, opinionis damna pateretur. Postremum sub divina attestatione patefecit innocentiam, ne humanum subiret examen. Redemptor noster iudicium, quod inter se et vineam suam optat evenire, dum vestra in præsentis negotio mala respicit, magis implorat. S. Athanasius Alexandrinæ urbis episcopus, dum participum vestrorum argueretur invidia, agnoscens sibi per contumeliarum multitudinem exercitium contingere, non timerem, vere ad coronæ pretium junxit, quod de dignitate submitit: et ante cœlestem de absolute sententiam, personam rei innocentia bonus æstimator implevit. Sic enim Christi milites sudore suo honorum sibi incrementa parturiunt, dum concessa fastigia celsiore humilitate castigant: inde laudum cumulos mercaturi, unde indepta culmina sublimes paritate moderantur. Sed quamvis beatum Athanasium Romano antistiti, quantum nosse datur, imparem locus ostendat; facto tamen in negotiis comparantur. Ille præsto fuit iudicibus: iste quantum et vos dicitis, advocavit. Ille intentatam discussionem ut Dei famulus non refugit: iste triumphus sui spem in discussorum collectione constituit. Sed quid his longius collationibus immoremur? Iudicia et iste voluit, amavit, attraxit, ingressus est: et quod posset fidelis corda doloris justi aculeis excitare, venerando concilio auctoritatem etiam contra se, si mereretur, indulsit. Quis in hac allegationis ipsius fronte nesciret fultum ad coepiscopos puritatis testimoniis convenisse, qui hoc quod distractionem eorum minus licebat, exhorruit, æstimans illud magis quolibet modo labefactandum, quod statuisset censor invalidus? Quid præfatum incessistis canina loquacitate? quid læditis non merentem? Votum ejus est quod vestrum putatis esse terrorem: sed astutior in vobis, quam in Athanasii adversariis novelli virus serpentis insibilat. Illi nescierunt quod vos optime calletis, qualiter triumphus tolleretur impetito. Illi provocatum, ne audiendus non occurreret, formidabant: vos moram quam habebant examina non ferentes, venientem jaculis repulistis; et tedium vobis de sententiæ præparatum armorum ultricium assumptione commutastis. O maiorum commemoratio, quæ vocem et præstat et subruit; dum illos quos in clamorem coegerit, eorum etiam gravitate facti verba confundit.

quit, *ordinis corrigendi, sicut posebant ecclesiastica statuta, in omnium qui ibidem convenerant episcoporum præsentia se dare professus est.*

³ *Venientem jaculis repulistis*] Symmachum papam, cum ad alterum synodi conventum pergeret, qui in basilica Sessoriana coactus erat. Tum enim, ut synodi acta narrant, ab irruentibus emulorum turbis ita tractatus est, ut cæcis qui cum ipso erant presbyteris, agre ad beati Petri septa, unde egressus fuerat, incolumis a comite Aligerno reductus sit.

Quis patiatur vos aequo animo garrientes? Ergo nos secundum assertionem vestram, novellæ utilitatis commoda non amamus, dum definitis senioribus præstamus obsequium? Hic tota ingenii vela suspenditis: hic resupinæ cervicis ex secessu pectoris quidquid habuit flaminis ructus evomuit. « Aiunt enim: Moysi a vobis jejunia, et Elisæi miracula quæ egit dum mortuum suscitavit, si annosa tantum sectamini, condemnantur. » Quid hic rationis invenit scrutator idoneus? non si auri pallidus inquisitor occurrat, in sensibus vestris latentium venarum motus inveniat, et insuetis lucem latebris sermonum fossor admittat. Idcirco ergo cana miracula non probamus, si juvenilibus consensum non præbemus excessibus? Si servum Domino discipulum magistro Evangelii memores subjungamus (*Matth. x, 24; Luc. vi, 40; Joan. vi, 40, et xxv, 20*), quidquid potuit prodesse negligimus? Alia sunt, improbiissimi hominum, quæ ad usum recentem sine injuria vetustatis adhibemus.

Novam deinde culpam: et quam investigatio nostra transierat, reclusistis: « Quare papa, sine exempli instituto præcedentis, synodum convocavit, ut de criminum ejus objectione cognosceret? » Post hæc nos falsitatis arguitis, cur a principe, quæ in præfato negotio scripta sunt, dicimus postulata. « Præsta, Domine, ut labyrinthi hujus sine errore sinuosos superemus anfractus: » d'rige semitam, quam flexilis coluber juxta fabricam proprii corporis aut mentis operatur, ut vere dicamus: *Dominus virtutum nobiscum, adjutor noster Deus Jacob (Psal. xlv, 8)*. Et cum Salomone exultemus dicente: *Equus paratur in die belli; apud Dominum est autem omne præsidium (Prov. xxi, 31)*. Superforaneum quidem est absurdis respondere propositionibus, dicente propheta: *Ne respondeas imprudenti ad imprudentiam ejus (Prov. xxvi, 4)*. Sed si quid contemptus transierit, vereor ne quasi validum putetur non tetigisse formido. Melius est nobis cum beato Paulo insultationis causas incidere, et plena voce testari: *Factus sum insipiens, vos me coegistis (II Cor. xii, 14)*. Hoccine ergo nullo constabat exemplo, ut sacerdotum papa concilium convocaret, cujus arbitrium est collectio synodalis? aut parva erant, quæ de vestris cum hac multitudine facinoribus damnarentur? ¹ Nonne directa verba sunt canonum: ² Quicumque clericorum ab episcopo suo, ante sententiæ tempus, pro dubia suspicione discesserit, manifestam in eum remanere censuram? Ad hujus rei ministerium devotum Deo oportuit agmen occurrere, ut perditii et profligati gregis ulceribus

¹ Nonne directa verba sunt canonum] Symmachi nomine, non Ennodii citatur hic locus a Gratiano VIII, q. 6, quia cum libellus Ennodii synodis Symmachianis, ut paulo ante dictum est, cum pari auctoritatis prærogativa insertus esset, quæ in eo erant, pro Symmachi ipsius decretis aut sententiis haberi cœperunt. Percellebant autem canones illi schismaticos, qui criminum obtentu quibus Symmachum impetebant, discessionem ab eo ante iudicii, nedum sententiæ tempus f. cerant.

² Dist. 8, quæst. 4.

³ Didascalici libelli] Ironice. Nam *διδασκαλικοί λόγοι*,

A medicorum exercitus subveniret: quia quotiens morborum violentia celeri gressu ad arima secreta festinat, obvias manus afferre non potest salutare consilium, nisi ex collatione multorum. Nam et hoc a rege nostra poposcit allegatio, ut abscessis clericorum præjudiciis de Accusatorum papæ merito per humanum os supernum judicaret imperium. Videamus tamen si placet, et illas ³ didascalici libelli vestri relegamus argutias: habentibus etiam nobis ante oculos patrum sanctiones, quibus excessuum vestrorum sentina ponderetur. Lex ecclesiastica pontificem ab aliis accusatum, priusquam sub lucem objecta constiterint, exigit non relinqui. Vos vero divini, ut puto, juris memores, qui levia errata despiciitis, qui peccati nobilitate gaudetis, ne qua vos ex desertione sacerdotis culpa respiceret, accusastis cum incrementis delictorum. Ad hanc vos validitatem ille qui est prævius vester, adduxit, ut post desolatam, post impetitam pontificem, sine ullius vigore sententiæ, totius pene Italiæ improbandam antistitum crederetis esse censuram: quomodo quidam dixit de cohorte vestra: *Festinantem animam morti non credit uni*. Potestne mens indocilis, criminum jam ditata successibus, a detestabili proposito, velut effeta feriari? Ille vos locupletes malis effecit, cui elationum copiæ opes angelicas sustulerunt (*Isai. xiv, 12* et divinum censum nocendi quo exuberat, thesaurus invidit.

Sed promissi memores universa quæ operi ipsorum recolimus inserta, tangamus. « Arguitur stylo splendidissimo papa Symmachus, quare conventionem præveniens, cum populorum coetibus examen intravit, et postea judicia, ⁴ cum evocatus quater fuisset, sprevit. » Sic a vobis veri discessit affectio, ut mendaciorum nebulis urbis testimonium putetis involvi, et fallaciæ penniculo depicta verba plus virium creditis habere, quam veritatem Roma quam retinet? Ergone ille disceptationem vel importunus adiit, vel exspectatus aufugit? Ergone illam multitudinem devotæ Deo plebis, non pro fidei diligentia Christiana magis exspectatio, quam furor evocavit? Quisquamne ad inferendam violentiam currens lacrymas comites habet, et qui studet esse formidini, vultum timentis ostendit? Multitudo illa juncta sacerdotis officiis attulit ad nos lamenta, non jacula: nec venit telis minax, sed fletibus miserabilis: una tantum intentionem vestram ostentatione gravatura; quia uberibus oculorum fluminibus demonstrabat, quam esset per acerbiteriam vestram conditio dolenda pulsati, et in sobrietate venerandi examinis afflictione propria didascalicæ disputationes dicuntur accuratæ et ad docendum idoneæ: unde ab Aristotele una copulantur τὸ ἀκριβέστερον καὶ διδασκαλικότερον.

⁴ Cum evocatus quater fuisset] Ingressus est synodum Symmachus primo conventu, qui in basilica Julii actus est: ad alterum item Sessorianum proficiscebatur, cum ab adversariis in via circumventus ac cæcis suis pene oppressus est: quod utrumque jam supra commemoravimus. Post eam cædem communitus an rursus ad synodi iudicium exire vellet, compelli se jure posse negavit.

commendabat, quem voce non poterat. Sed habetis manifestum ex hac re qui bilam furor accendat: quia pene absolutus ad judicia venit, pro quo orbis illacrymat, et dum rebus extraneam in prædictum invidiam sermone colligitis, paulisper reverentiæ nostræ diu cervix superba submititur. Sacram enim congregationem tunc vocatis, quando extinctorem nostrum Symmachum vultis asserere: et crudeli pietate honori nostro putatis accrescere, quod residens in Ecclesiarum arce perdidit. Nos ista non solum non sensimus, sed diversa sentimus: ad alios magis tutelæ vestræ venera convertite. Non habet testimonium defensoris, qui repugnanti impendit oris obsequium: perdit quam esse putat beneficii gratiam, qui aliquid præstat invito: quia non est munus nisi quod velis accipere.

Nunc longa non opus est admonitione jam perditis: odijum debemus operi, de cuius jam non superest quod damnetur auctoribus. « Mulierum turbas asseritis urbanis coloribus cum præfato ad judicia convenisse: et illa subtilitate ostenditur sexus, qui majorem antistiti debuisse affectum. » Profanissimi hominum, scriptum retineo: *Aliud est male dicere, aliud accusare.* Et prophetam dixisse: *Reprobantes verbum sperastis in calumnia et in tumultu, et estis in eo: propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio (Isai. xxx, 12).* Quia pro nobis dicit Dominus: *Eos qui judicant vos, ego judicabo (Isai. xlix, 25).* Et iterum ad servos suos dicit: *Notite timere opprobrium hominum, et blasphemias eorum ne metuat (Isai. li, 7).* Rursus etiam vobis clamat: *Accedite huc semen adulteri et fornicarii: super quem lusistis, super quem dilatastis os et ejecistis linguam? nunquid non vos filii scelesti estis, semen mendax (Isai. lvii, 3)?*

Quæ quibus copulatis advertite, dicentes: Indicta causa, derelictis defensoribus, papa decessit: fori nobis in negotio præsentis, et platearum quarum estis hypocritæ, exempla proponentes: Nobis scriptum est per Paulum apostolum (*Gal. i, 14*): quibus crucifixus est mundus, quid illis cum foro? sed ista nescitis, aut quod est gravius, nota contemnitis. ¹ Peregrinum credo aliquid, et a ratione separatam postulans papa discessit. Nonne hoc speravit pro statu labentis Ecclesiæ pastorali cura constrictus, quod et religiosa providentia, et causæ ipsius ordo flagitabat? Quæ enim judiciorum forma præcesserat, ut vobis hostiliter disruptis, etiam per suggestionem vestram sublatis Ecclesiæ opibus, qui diu fuerat cibus esurientium, famis mancipium videretur effectus:

¹ *Aliud est male dicere, aliud accusare* Verba sunt, Ciceronis in oratione pro M. Cælio cum ea refellit quæ adversus Cælii pudicitiam sine probatione objiciebantur. Quare aptissime ab Ennodio in re simili usurpantur, ut tacitum schismaticorum convicium retineat, quod ex mulierum Symmachum officii causa prosequendum turba captabant.

² *Peregrinum credo aliquid* Duo, ut ex actis patet, a synodo postularat Symmachus: unum ut cederet visitator, de quo postea; alterum ut omnia quæ per suggestionem inimicorum suorum amiserat, ante iudicium ipsi redintegrarentur. Quod etsi neque alienum neque iniquum videri poterat, cum spoliatos ante omnia restitui, ecclesiasticæ leges jubeant;

dum alimentis distributor egebat, ut fieret in dominatu servitus, et in servitute dominatus? Quæ hoc qualitas præcedentis ævi per memoriam in medium transacta reddebat? Qualis habuit effici ex censura convictus, in quo causam adjudicatio præcedebat? Non fuit privilegium, quo spoliari potuit jam nudatus. Unum vobis putastis residere in sacra collectione subsidium: ut ad tuendorum immanitatem criminum sacerdotes vobis comites jungeretis, et fieret impunitum facinus pollutione multorum. Nunquam convenienti tempore censor adsciscitur, qui ad decisum pene negotium convocatur: criminosi etsi est meritum, tollit accusator, qui eo plus furori suo vult licere, quam iudici. Dicit enim vos impetens propheta: *Hæc est pars eorum, qui vastaverunt nos, et sors diripientium nos. Ite, angeli veloces, ad gregem convulsum et dilaceratum, et populum terribilem (Isai. xvii, 14, et xviii, 2).* Ad vos angelus missus est, scilicet per sacerdotes, quorum voce atque merito referenda Christo dona suscipiunt, et placato dominante impetrata mortalibus vota concedunt, per quæ vobis oblata sunt munera repudiata concordia: qui pœnam merentibus dilectionis præmia detulerunt, qui dum se considerant, in nullo quod merebamini, respexerunt.

Quis eum, inquit, vidit cum accusatoribus suis aperta, ut aiunt, pugna configere? Impudentissimi hominum, quem cum quibus vultis decertare, respicite: et utriusque partis, si quid salutis in vobis resedit, loca, tempora, personas attendite: et si vos nefarie congesta cordis adhuc pravi non subegit opulentia, oculos ad Deum paulisper atollite, et vel brevi tempore sinistri monitoris jussa contemnite. Agnoscitis summi ³ regis præceptionibus vos in his quæ merito plectenda sunt, non muniri. Quia quamvis responsi qualitatem dicent dogmata postulati, et petitio dum existit prævia quæ sint secutura, describat: nunquam tamen casibus vestris libera regnantis verba cepistis: nunquam desiderii per aucupia calliditatis imperialia vobis scripta militarunt. Quotiens vanis hiatibus nocendi inefficax morsus increpuit? quotiens de accusato quidquid spe tenuistis, effugit? et vacuos imago præsumptione occupata deseruit? Deo gratias, qui hanc providentiam indidit ei, cui rerum humanarum summa commisit. Spes certa quietis est, et salutis perfecta in gubernatore sapientia. Puppis cujus magister ad clavi regimen intellectus dote præparatur, ubique stationem, ubique

regi tamen, cum synodus ad eum retulisset, placuit ut Symmachus ante restitutionem iudicium subiret. Quod ille pro modestia sua minime detractavit.

³ *Regis præceptionibus vos non muniri* Etsi multa quæ Symmacho adversari videbantur, a Theoderico præcepta ac rescripta expresserant schismatici, ut de visitatore, et quod modo de intercepta redintegratione recitatum est, atque alia id genus: irrita tamen omnia et inania fuerunt. Neque unquam his præsidii assequi potuerunt, quod moliebatur, ut Symmachus damnaretur. Nam ubi synodo tandem a rege integra permissa res est, illum protinus absolvit.

portum habet in fluctibus. Certa est generalitatis A securitas, quando rempublicam nobilibus regit artibus institutus. Sicut imperator nostri cœlo infusa dispensatio obviam manum famosis in fallendum ingenii exhibere. Labore apud eum non opus est, quem certita est olim nuda veritas defensorem. Cessant impii commentitia apud illum simplicitatem fraude mentiri: quidquid se adversus justitiam moverit, mox tenetur: nihil apud prædictum tutus innocentia est: legatione valida utitur, qui æquitati res congruentes insinuat: quæ gravis est plerumque principibus impugnatio, minus adellum blanditiis non legatur. Sed hæc Deo melius narrantur, a quo Irugis hujus planta descendit.

Ad vos me reducit propositi operis non amica B conditio, qui melioribus hæcenus operam veli navare sermonibus, dum captivam orationem exigit imperiosa necessitas. Dixistis enim: « Quomodo de causa vel qualitate ejus primitus tractabatis, cum necdum haberet synodus firmitatem? » O frontem dictionis immanem, et faciem libelli, quem non sola maculavit impertitia. Tractatus nostri provinciam et narratam et queritis. Mine erames nempe debili, quæmadmodum loquimini non habebat synodus firmitatem: transibat negotii qualitas auditores, et plus adhuc remanserat in reverentia pulsati, quam esset in nostri integritate collegii.

« Deinde pro questionum tormentis venerabilem Laurentium et Petrum episcopos, a communione papæ se suspendisse replicatis, et quidquid providit cautio convocatorum, ductis ad crimen impetiti. » C Ullone ergo tempore, dum celebrarentur ab his sacra missarum, a nominis ejus commemoratione cessatum est? Unquam pro desideriis vestris sine ritu catholico et cano more, semiplenas nominati antistites hæcenus obtulerunt? Aliquando, quod capiti vestro ascribatur, facta est apud Deum offensa per gratiam, et existitatrix veniæ, peccati mater oblatio? Fuerunt quidem corporis tantum conventione separati, quos loqueris; animarum tamen præsentiam non vitarunt. Si eos putas a consortio mutuo dissociatos quos fibula religionis pio mordens dente conjungit, procul te ab estimatione catholica culparum duxit associatus. Mandati ecclesiæ habitatio nos aut miscet, aut separat: non interest quæ intervalia nos

¹ *Necdum habet synodus firmitatem*] Cum adhuc incerti ponderent episcopi an Symmachus illam approbasset. Quod ubi coram ab eo confirmatum fuit, Tum, ut est in actis synodi, *causa de sacerdotum animis quæ de concilio nondum firmato tristitiam ministrabat, abscissa est.* Sentiebant nimirum episcopi concilium hoc sine pontificis assensu ratum esse non posse. Quod ipsum tamen, sed frustra, improbabant schismatici.

² *Laurentium et Petrum episcopos*] Quorum hic Ravennas, ille Mediolanensis, synodi ambo moderatores ac præsidēs: quod declarant synodi ipsius subscriptiones, et Theoderici regis ad synodum præceptio quæ Laurentio, Marcelliano, Petro ac reliquis episcopis inscripta est. Sed Marcellianus Palmari conventui non interfuit. Quod vero studio egerant Laurentius et Petrus, ut a Symmachi consuetudine ante iudicii disceptationem abstererent, ne præjudi-

segregerent, si uno in supera mansione conclave retinemur. Vere hinc conjicimus esse vos servos ventris et corporis, et per hanc sententiæ vestræ vilitatem declaratis mancipia vos esse terrena. Scriptum est enim: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus* (I Cor. II, 14).

Post hæc, versis in fugam ordinibus, lymphaticum more sermonis addidistis: « Ergo concilia sacerdotum ecclesiasticis legibus quot annis decreta per provincias, quia præsentiam papæ non habent, vilitudinem perdiderunt? » Legite, insaniasimi, aliquando in illis præter apostolicis apicis sanctionem aliquid constitutum, et non de majoribus negotiis, ad collationem si quid occurrit, prælatæ sedis arbitrio fuisse servatum. Sic enim habet: « Si quis episcoporum iudicio provinciali depositus fuerit, Romanum papam, si placet, rursus appellet; et ipse, si videtur, reparat iudicia in opultatione damnati. Ecce enode est, quod ad laqueum præparastis: nisi forte arctissimis in illa parte nexibus astringamur, et replicationum nobis itinera non pateant; dum callis antepervius dumetis novella interclusione veatitur.

« His enim nos eloquii veribus, dum gradimur per plana, retinetis, cum dicitis, læsum principem, quare attributum visitatorem, contra ecclesiasticas regulas, prima volumus fronte discedere: et nihil amplius liceret hunc vitium, ne duresceret lolium, ne profana messis, nulla disciplina ante maturitatem succisa falce decumberet, et putaretur licere quod iudices non vetabant. Unde ex aperto constat, nulla vos, extra præstantiam piissimi regis, quam frustra desideratis noxæ copulari, exemplorum auctoritate fulciri. Superest, ut et ipsum doceam in his excessibus, quod bono universitatis contigit non teneri: quia directum non occasionem litis, nec fomentum jurgii, sed causam voluit esse concordie: prævidens scilicet, quod nisi simplicem jussionum suarum tutela vallaret, cito in escam dissidii toxica vestra subreperent. Scriptum est enim: *Vir simplex credit omni verbo* (Prov. XIV, 15). Idcirco mandati limitem fixit, quem nulla liceret transgressione violari. Præfatum ad beati Petri basilicam, mox Romam perductus fuisset, mandavit occurrere, faciens de sacerdotis voto regis imperium. Quis enim non putaret pontificem sponte pariturum in ea parte quam licere sibi D

³ *Syn. Sardiæ. cap. 3.*

⁴ *Attributum visitatorem*] Petrum episcopum Altinatem qui a Theoderico rege, flagitantibus schismaticis Ecclesiæ Romanæ præter fas moremque datus fuerat visitator, quem propterea submoveri, ut ante dictum est, postulabat Symmachus. Acta synodi: *Sperans ut visitator qui contra religionem, contra statuta veterum, contra regulas majorum, a parte cleri vel aliquibus laicis fuerat postulatus, ex ordinatione antistitum, sicut decebat sanctum propositum, prima fronte cederet.* At Ennodius non solum Symmachi desiderium, ut æquissimum defendit: sed Theoderici etiam factum, quasi Symmacho ipsi visitatoris præsentia consulere voluerit, excusare conatur.

princeps non credit, etiam si vetaret? Ibiq̄ papam ab eo salutatum suo ore jussit affari, ut traderet copiscopo mancipia, ¹ nullis subdenda tormentis; servanda profecto ad disceptationem synodalis examinis. O castitatem præcepti, quæ dum facem præsentibus præfert temporibus, in umbram cogit antiqua! quæ rapit lumen veteribus inauspicato splendore novitatis! Quis taliter commentitiis laudibus locupletavit fama dominum actuum suorum veritate mendicium? Non derogo vobis de scriptoribus, quorum beneficio contigit ornata ad nos majorum gesta perduci: sed Dei beneficia non tacebo: quia princeps noster rebus superat decora sermonum. Obnoxiam linguis gloriam venerabilis causarum trutinator inspexit: ut cum petitioni vestræ effectus artifex præstaretur, in omnibus tamen jura ecclesiastica custodiret. Quæ ad hanc æstimationem, quamvis acutiora cæteris corda, sufficiunt? uno tempore, una scriptione, sine æquitatis detrimento, desideria vestra supplementur, et eadem charta ad ministerium religionis, et vestrum destinatur ad gaudium. Boni enim principis prævidit inquisitio, servilem assertionem innocenti examine non probandam. In electione enim venerandorum judicum ipse accusantes extra ordinem repulit, ipse ad spem retulit accusatum.

Videamus tamen ista si facta sunt: si Dei inimici, etiam terreni domini non fuistis, dum Christum et regem parili temeritate despicitis, et unus vobis ad utramque contumeliam ductus est criminum. Destinatus antistes ab ipso complendæ jussionis confinio oris vestri spiris abripitur, et ad incentivam confusionis aptatur, qui paci militaturus advenerat. Invisis beati Apostoli liminibus ad usum furoris vestri jam nescius sui advocatur; et illud quod ex omnibus orbis cardinibus devotos attrahit, positum in vicinitate transitur. Ecclesiarum fundamentum adire non permittitur structura mediocris: tunc spem bonorum fructuum perdidit a radice separatus. ² Dicatis forsitan, Apostoli genio decerpi, si putatur cœli civis terrarum locis includi. Tamen quamvis benedictio poscentibus ubique præstetur, et exigit præsentiam martyris fides et devotio supplicantis: negari non potest, diligentæ natali solo plus tribui, et majorem affectum loca impetrare, de quibus ad superna transitur. Quam fidem allegationi curationum multitudo jam præstitit? et timur post obsidionem diabolicam testibus jam sanatis. Hæc licet per Redemptorem nostrum in toto orbe celebrentur: est tamen non modica monumenti illius per frequentiam comparata nobilitas: quia per eum qui hominem mutavit in angelum, illustrari potuit natura telluris. Hanc visitatori vestro invidistis gratiam, æstimantes quia

¹ *Nullis tormentis subdenda*] Ac proinde Symmacho, et si contra ipsum testarentur, nihil obfutura: quia non ignorabat, ut mox dicit, Theodericus, *servilem assertionem innocenti examine non probandam*. Ita regii præcepti invidiam hac etiam in parte amollitur.

² *Dicatis forsitan*] Locus insguis ad eos revincen-

A errorum vestrorum sectator esse desisteret, si reverendæ passionis penetralia contigisset. Ecce non habetis in regia auctoritate subsidium: ecce post cœlestem commotionem juste vos et principalis quam sperni fecistis, censura percellit.

Videamus si superest aliqua de regulari propositione defensio. « Visitatores, inquit, et aliis episcopis ipse dedit, et justum est, ut facti sui lege teneatur. » Non vos in hoc titulo falsitatis incesso: diu mendaciis adhærentia verba non arguo. Dico tamen, latorem juris definitionis suæ, nisi velit, terminis non includi; et nisi princeps fastigii summa moderetur, frustra ad illud quod dederit, jus vocatur. Lex probitatis et mentis est, quæ hominem viventem sine lege castigat; proprie moribus impendit, qui necessitati non debet disciplinam. ³ Aliorum forte hominum causas Deus voluerit per homines terminare: sed istius præselem suo, sine quæstione, reservavit arbitrio. Voluit beati Petri apostoli successores cœlo tantum debere innocentiam, et subtilissimi discussoris indagini inviolatam exhibere conscientiam. Nolite æstimare eas animas de inquisitoribus non habere formidinem, quas Deus præ cæteris suo reservavit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore subsidium, quando ipso factorum utitur teste, quo judice. Dicis fortisan, omnium animarum talis erit in illa disceptatione conditio. Replicabo uni dictum: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (Math. xvi, 18); et, *Quæcunq̄ solveris super terram, erunt soluta et in cœlo* (Ibid., 19); et rursus sanctorum voce pontificum dignitatem sedis ejus factam toto orbe venerabilem, dum illi quidquid fidelium est, ubique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur; de qua mihi videtur dictum per prophetam: *Si hæc humiliatur, ad cujus fugietis auxilium, et ubi relinquetis gloriam vestram* (Isai. x, 3)?

Quid si immunda mihi labia habenti, et nullis succensi carbonis, ut Isaïæ concessum est, undis abluta, ipsum ad possessionis suæ tuenda privilegia Petrum apostolum liceret evocare, et quod agit precibus, humana voce loqueretur? quem si audiretis, hoc diceret: *Filii hominum, usquequo graves corde? ut quid diligitis vanitatem et queritis mendacium? Scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum* (Psal. lv, 5). Quid stabilita Christi manibus cupitis fundamenta subruere? quid canum possessionis genium illius qui per culpas juvenescit, ariete pulsatis, et divisione ecclesiastici gregis novis me et p̄st carnem passionibus subjugatis? Inauditum sacrilegii genus est, quod mentis religionis honore coloratis: deonestat venerandi reverentiam nominis, qui adiutorem se in his quæ in Deum jactat commissa, pollicetur. Con-

dos quibus sacrorum hodiq̄ locorum, neque ad vota et preces concipiendas, neque ad cœlestia beneficia consequenda, nullum est discrimen.

³ *Aliorum forte hominum causas*] Et hic quoque illustris est locus de primatu summi pontificis, et prærogativa sedis apostolicæ.

tumeliæ genus est, quasi in solatio adesse sublimi, A juxta Apostolum : *Tu quis es, qui judicas alienum ser-* am (Rom. xiv, 4)? Quid auribus imperitis illuditis, et graviorem vindictæ speciem facitis esse, quam culpæ? Si odium debetis excessibus, vos mundate : cur liberius condemnatis scelera quam vitatis? Sui impugnator est, qui fornicationis officiis urget adulteria, et per animarum stupra carnis accusat. Scriptum nempe retinetis : *Maledicti omnes qui fornicantur abs te (Psal. lxxii, 27)*. Fœdera ergo a nitore Domini sui obligatione dissolvitur, qui statutis cœlestibus minus mera fide dependit officia. Possessionis nostræ vobis, ut video, claritas movit invidiam; quam simulata in mali possessoris indignatione transfertis, dum desudatis impendiis. Arcem qua fulistis conpicui, crebris labefactatam ictibus, nisi obsisterem, B proposuistis obruere; et cœlo stabilitam machinam, quanta sit, ostendere per ruinam. Nolite præstolari de clade vestra victoriam : nolite triumphum superando perde e, meis laboribus, meo sudore quæsitum. Quidquid ad tropæum ducit, obtinui : quid quid vos illustres faceret, in sede congesti : vobis tribuit claritatem fax ista quam viperino liquore putatis extinguere. In perniciem propriam accenditur, qui sic sævit in gratiæ suæ germine, ut plantas abscidat : liberior justo iracundia plus quam alios lacessit auctorem. Symmachii quos vocatis excessus, si sunt illa qua et vos, exspectatione sustineo : nefas est, peccantem patientiam judicis non amare. Quid nisi ultionem flagitat, qui dum reus et ipse sit, vindictæ in altero moras accusat? Hæc illis a me vox debetur studiis : quia Deum dixisse teneo, pronum esse hominem in malitia, et omnem carnem amicam esse peccatis. Nolo occasione personæ innumeris datura dignitatem, fiat in abjectione possessio : ne dum homo incessitur, lex divina frangatur. Mihi credite, si sunt ista quæ dicitis, respicio : quia et in illis quibus nihil tale dicebatur, quid fuisset inspexi. Errat, qui falli Deo proximum credit : *Mihi vindictam, et ego retribuam, dicit Dominus (Deut. xxxii, 35; Eccli. xviii, 1; Rom. xii, 19; Hebr. x, 30)*. Vos potius olim filii, de quibus spiritalis ventrem partus onerabat, ad abjuratam redite concordiam : pio vos sinu, sicut habuit hactenus, Ecclesia mater accipiat. Nunquam est sera correctio : scit diu exspectare immodico labore quæsitos : nescit pro vilibus despiciere magno pretio comparatos. Multis gradibus recursus est ad salutem : præter desperantem nullus excluditur : fructus veniæ proximus est coronæ. Nolite Symmachum papam pressuris vestris juvare : si reus est, mihi credite, cum cessaverit humanæ impugnationis ministerium, divinum mox succedit arbitrium. Nonne iam splendidissimi cognitoris lance prædicto aut pœna debetur, aut præmium? Syllogismos a me sermonum, et schemata non quæritis. Antiquo adhuc utor reti

¹ *Quid Eulalii et Bonifacii* In schismate quod post Zosimi pape mortem inter hos duos diviso in partes cetero exortum est, cum propter factionum studia, utrius legitima fuisset electio, discerni vix posset, longiusque protraheretur disceptatio, Honorius

PATROL. LXIII.

post hominem; et irrisam a sapientibus sæculi cymbalam non reliqui. Illa me per mundi freta sustentat : dicit probatum in captione hominum rete, quod cernitis. Redite ergo, quia fuga vos nec dum essetis agrestes eripuit : currite ad ovile, ne luporum vos exponatis insidiis : ne per moram amittatis gratiam sponte venientium : quia contemptam invitationem gehenna subsequitur. Ego, si quid dulcedinis ut pater debui; si quid d'strictionis, ut attributus a Deo magister, implevi. Providete ne diutius qualemcunque crucis meæ angulum rara Levitarum corona circumdet : ne dolenda etiam extraneis in longum solitudo dominetur : ne labor uteri mei sterilitatis vice hostilem peperisse familiam, et numerosa proles per sinistros actus infecunditatem parentis ostendat. Paucis sunt quæ asserui, sed quanta ex his pendeant, æstimate. *Venite, filii, audite me : timorem Domini docui vos (Psal. xxxiii, 12)*. Romam re picite, quam ab idolorum servitute sine auri, sine argenti pretio liberam sanguinis Christi fecit effusio : cui etiam meam servuli sui mortem jussit impendi. Quæ per multa tempora famosis cultum delubris exhibuit : quæ diu venerata est in imaginibus dæmonum, quem laborante censu iudiderat manus magistra terrorem : quæ suspexit potestatem nuninum emptam pretio metallorum : cui sublimiores deos peperit exercitiorum manus artificis : et divinitatem quam homo per fabricam contulit, apud homines Dei habuit forma majorem. Ecce jam, Christo propitio, ad novas fornaces simulacra redierunt : ecce jam de obsoleta superstitione usus vester accipit, quod lætetur : dum de veteri Tonante nova merito vascula præparantur. Quid hanc adnitimini interrompere quietem? quid ludere vanis intentionibus felicitatem? excusationem non habet furor iste, si creditis : non interest quibus itineribus ad mundi principem currat, qui a sancta unitate desciscit : pingues hostias litat diabolo, qui contristat Ecclesiam. Vanas ergo repudiate tendiculas : simplicem habet defensionem pacis affectus : nimis armatus est, qui illa quæ adversarius concordie ministrat, tela contemnit : sufficit contra omnia jacula jurgiorum fidei nuda oppositio. ¹ *Quid Eulalii et Bonifacii tempora*, dum malorum solatium quæritis, revocatis in medium? quid incrementis excessuum præsentatis vetusta contagia, et per iniquam voluntatem senectuti in operiendis delictis facitis nil liceat? Alia tunc fuit causa discordiæ : et nisi narrando cogere sustinere transacta, ostenderem vobis nullum evenire solatium de compatione factorum : quia i los quos ad pontificate fastigium intentioni obsequens fervor exexerat, utrosque repuli; hunc elegi : quia de illis, teste exitu, nemo mihi placuit : de istis, contra regulas nitentem profugum feci; provectum legitime mundo impugnante servavi. Scitis ista, non novâ sunt : quia dum ille truditur, iste firmatur;

utroque ab urbe interim jussit abscedere. Itaque Bonifacius ad S. Hagnæ basilicam, Eulalius Antium recessit. Quod exemplum in Symmachio renovari voluissent adversarii, ut una cum Laurentio pellerentur. Sed dispar fuit ratio.

7

vester mihi militavit assensus. Deinde cur in perniciem vestram læditis sacerdotale concilium? cur laeceratis sententiam in qua inspirante Christo oracula superna patuerunt, et inter Deum atque homines interpretis exstitit lingua pontificum? quid generalis Ecclesiae dolorem facitis, quamvis in principali, tamen in una commissum? Illa enim cœli curia, variarum dotibus aucta curulium, et multo Redemptoris nostri auro ostroque decorata, nihil in illa discussione auctore se protulit: sed per humanæ linguæ ministerium divino militavit imperio. Intellexit non esse suum, quidquid impulsa constituit: nihil habet in illa sententia, nisi unde de sola devotione gratulatur: peregrinum stylus sensit eloquium, inde sumens solam gloriam, quod infusa sibi servavit et coluit. Quid his de exemplis evangelicis præparastis calumniam? sicut de vobis scriptum est: *Erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt iudicium* (Isa. xxviii, 7). Nam dum profanis memoratos verbis cœditis, et inscitiam proditis et livorem. Isti ergo resurrectionem corporis quam prædicant, non credentes, hæreticis se miscere contagiis? Isti quod abjurant linguas, corde sectantur? Ergo quia dixerunt, eum timendum esse qui potest corpus occidere et animam mittere in gehennam; ideo a fide aliena texuerunt? ecce profundam imperitiam. En beatum Lucam cujus potestis assertionem convinci, qui clamat: *Timete eum qui postquam occiderit corpus, habet potestatem animam mittere in gehennam* (Luc. xii, 5). Quis hic locus erroris, ubi congruentia pari ductu exempli et historię verba concurrunt; nec diversum est ab intellectu catholico, et lectionibus quod profertur? Nunquam bene nodus in scirpo quæritur: non involvit uehula prædicatæ lucis auctores. Resurrectionem ergo carnis non credunt, quia posse corpus confidenter occidi? quia peccatricem animam gehennæ mancipari? Densis cor vestrum vepribus suffocatur, et interna vitia aliis certat ascribere. Joannis etiam apostoli jactatis scripta violari, quia ex verbis ejus dictum est: *Si dicamus quia peccatum non habemus, mendaces sumus, et veritas in nobis non est* (I Joan. i, 8). De codicum diversitate nil queror. Ideo ergo corrupti sunt apostoli moniti, quia non junxerunt. *Nos ipsos decipimus*, et quia junxerunt *mendaces sumus*? Non solum divinæ, sed etiam humane rationis ignari, qui veritatem non habet, mendax recte censetur: nec alia re nisi falsitate plenus est, qui integritate vacuus in...prescit. Sed hæc in vobis non curanda sunt linguæ oratione, sed genituum: nec magis sunt vobis exhibenda verba, quam lacrymæ: quia liquido nocens est, qui insontibus aut meritum culpabilis, aut nomen opponit. Reliqua objectionum vestrarum capita non revolvam: præstat silentio damnanda sepeliri. Nobilitatem dat facinori-

¹ Ergo quia dixerunt] Verba synodi: *Senatum amplissimum monentes et instruentes causas Dei ipsius iudicio esse committendas, qui valet corpus occidere et animam mittere in gehennam*. Qui in his verbis hæresin astruebant, non in beatum Lucam injurii, sed in Christum ipsum qui apud Lucam l quitur,

A bus, qui ventilationem ipsorum multiplici ad aures posteras relatione transmittit. Beati Pauli est sequenda sententia, qui monet per discipulum cunctos. et clamat: *Inanes quæstiones evitæ* (II Tim. ii, 23). Multa enim sunt in propositionibus vestris, quæ ita feculentis ulnis peccandi amor amplectitur, ut fiant indigna memoratu: plura levitas delonestat, dum subductis eviscerantur verba vestra ponderibus, et de religionis causis elocutio ventosa compositur, auris congruam sortita gravitatem: quæ in palearum abundantia nihil est horreis illatura de tritico, dum infecundam frugibus culmorum parturit ubertatem, et spem de herbæ luxuria mentitur agricolis: de quibus nihil lucri ventilabra reperiunt, ignis debita, incendioque peritura: de his scriptum est: *Dormierunt viri somnum suum, et nihil invenerunt* (Psal. lxxv, 6). Nihil est, carissimi, pace dulcius, si tamen saporem ejus non pleuum amaritudine pectus excludat. Breviorem quidem admonitionem debueram, quam prolixam non parva vestri consideratio, et diu in vobis jurgiis exercitata frons protulit. Usus est multa peccatum, stricta allocutione non corrigi: et effusionem plurimi, quam in delictis habuerunt, in monitoris sermonibus hanc requirunt. Me satis est et diligentia vestra, et justis cœlestibus obsecutum. In his quæ secutura sunt, locum sermonibus non relinquam: quia hæc refero; mundi caput Romanam per vestras intentiones esse prostratam, et nutrîcem pontificii cathedram, quasi ultimum videre sedile despectam.

Cujus vocem beatus Paulus excepit, et illa qua semper usus est eloqui intonuit libertate: apostolorum principem lenitatis incessens, quod fluxis et prodigatis mentibus parentis adhuc servaret affectum: nec in profundum ductis ulceribus ferro medicante succurreret rescindenda docens lanionis secreta morborum, et manifestæ desperationi saluiferum esse vulnus adhibendum: ne dum manus medici per pietatem a sectione carnis corruptæ suspenditur, de abstinentia teli invitetur exitium: quia dum parci ægris dextera, curandos interficit; nec grandis est differentia, utrum lethum inferas, an admittas: mortem languentibus, qui cum possit non excludit, inflixit. His ergo: diversus eos oris januam patefecit allequiis.

D *Omnis qui iudicas, in quo alium iudicas, te ipsum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas. Scimus autem quia iudicium Dei est secundum veritatem in eos, qui talia agunt* (Rom. ii, 1). Et iterum: *Beatus qui non iudicat, in quo probat seipsum* (Rom. xiv, 22). Quæ malum ratio est, ut prædicet non furandum, qui furatur: et prodigium verrecundia frontem nube vestiat impugnationis alienæ? Nemo recte monitoris personam suscipit, nisi qui actibus suis errata con-

impii erant

² Joannis apostoli scripta violari] Non tam verba ipsa Joannis citarat synodus, quam ex verbis sententiam. Sic enim habet: *Quamvis nullus est, qui delicto careat, sicut Joannes testatur apostolus, Si dicamus, quia peccatum non habeo, mendax sum*.

demnat, et amorem innocentiae conversatione demonstrat. Nam adjacet etiam publicanis, amica moribus vitia damnare sermone, et sceleratioribus linguæ officiis punire quod diligant. Quasi non quoddam genus sit majorum excessuum, dare rei affectum labiis, quam mente despicias, et ingenii virus colloquii melle vestire. Hæc sic ago, quasi si vobis esset pudor, pudicitia, venustas affectui; liceret accusare doctorem, et adversus electum oris lividi morsus aptare: cum ante futuri præscius per epistolam ad vos datam plena voce monuissem: *Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat: quis est qui condemnet (Rom. viii, 33)? Et iterum: O homo, qui judicas eos qui talia agunt, et facis illa, putas quoniam effugies judicium Dei? An divitius bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnis (Rom. ii, 5)? Accusatis malitiam repleti iniquitate, fornicatione, avaritia, nequitia, invidia, homicidiis, condemnatione, dolo, malignitate, superbi, elati, inventores malorum, parenti non obedientes, insipientes, incompositi, sine misericordis (Rom. i, 29). Docetis fornicantibus neminem esse miscendum, adulteri Laurentii aut sequaces, aut pavii: per quos ille aut exseruit, quæ habebat toxica, aut quæ effundens monstravit, accipit. Post illam illecebrosæ communionis maculam, et pestem toto orbe exsecrabilem, sacerdotes Dei, quasi obsoleta comparatos communionem, culpatis: reos peccatis esse, qui subiere consortium nullo teste convicti: et sectamini hominem toto ecclesiasticæ inscriptionis, non dicam stylo, sed ense perfossum. Quod licet, non licet; et quod non licet, licet. *Quoniam admodum Jamnes et Mambres resistunt veritati; sic et vos mente reprobi, circa fidem proditores, protervi, inflati, astantes voluptatem magis quam Deum; habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ipsius abnegantes (II Tim. iii, 8, et iv). O vim doloris intern! qui nequit expedi: e quod concepit; qui profundis ingestum visceribus loquendi affectum quem imperavit, irrumpit. Nihil vobis ultra plus eloquar: quod de oratione remanet, lamenta supplebunt.**

Post hæc si inter manus medicorum curatione agrescitis, nec aliqua a cepto salutis consideratio vos reducit; saltem orbis parentem urbem vestram respicite: ipsa vos post defensores suos apostolos mœrens aggreditur, ipsa compellat; et si quid est pietatis in reliquam, orditur impetratura sermonem.

Me, quam Dei summi templa, repudia is sanorum cultibus, et novæ lucis nite e gaudentem, fecerunt esse conspicuam; quam post sacella sordentia, et multo peccudum tabo pilluta, ab hostiarum cruore, dominici et apostolici sanguinis effusio purgavit: quam reducta post longum sanitas febrium fecit delubra contemnere; quam a victimis liberavit oblatio; que pacem Christi per idolorum inimicitias acquisivi; cui non fuerunt pene numerosiora dona, quam nu-

¹ Prope jam iterum] Consulum olim mos fuerat pecunias in populum spargere, cum procedebant: eum morem abrogavit Marcianus, lege 2 cod. de Consulibus. Itaque Ennodii tempore non spargebantur.

mina; quam religiosus reddebat variâ devotione mendicam, quam egestas oppresserat frequentia a diis suis beneficia postulantiem: quæ Curios, Torquatos, Camillos, quos Ecclesia non regeneravit, et reliquos nisi plurimæ prolis infecunda mater ad Tartarum, dum exhaustis emarcui male feta visceribus: quia Fabios servata patria non redemit, Decis nullo sudore gloria parva nil præstitit: profligata est operum sine fide innocentia: criminosis junctus est æqui observantissimus, quia Christum ignoravit, Scipio. Per totam vellem stylum ducere, si orbatæ pectus pateret, infantiam. Sed quisquis lamentationis transacta relegit, lacrymarum tempora videtur optare. Nemo creditur non odisse, quorum relatione non læditur: qui siccam faciem de filiorum funeribus referens servat, certo teste crudelitate arguitur. Illa posteritas plus mœroris attulit perdita, quam jucunditatis acquisita. Relegamus tamen quibus mutata sint ista successibus. Ecce jam in illo sacrario libertatis nihil servile de idolorum cultibus invenitur: ecce honorum corona, orbis genius flos Romanus, quæ diu venerata est plena sanctitate calcata altaria. Ecce jam curia mea ad cælum vocatur, laudatur, accipitur: nec possum dicere, perdidisse me sobolem post gratiam baptismi, quam vel repentina mors abstulit. Multos trabearum vel curulium possessores supremus regnator sine dispendio cultus, aut dignitatis amplectitur. Pene jam terreni munificentia triumphum divinum mercatur affectum; et hoc ad Christi gratiam proficit, quod mundo studet esse venerabiles. Mentior, nisi egea agmina consulatus vestri in subsidio miseriarum præstolantur adventum. Etenim purpura vestra qua anni vocabulum nobilitatis, subripiemem miseris vestimentorum largitate pellit algorem. Prope jam iterum necessitatibus fuerunt auxilium decora fastorum; et veteri infidelitate deposita, in tali præparatione census dispendia efficiuntur luca animarum. Ecce nunc ad gestatoriam sellam apostolicæ confessionis uda mittunt limina candidatos, et uberibus gaudio exactore stetibus collata Dei beneficio dona geminantur. Quis tempore quo pretiosis siccamus ubera partibus, quo prolem nostram æterna genitrix rursus paritura nunc suscipit, cujus post primam natiuitatem grandævus feibus alvus impletur, quæ mihi prolem regenerando dulcem facit esse, quam peperit, quæ ad se veniens senum facit exuere, et ad vitæ principia redire contractos, quis hanc felicitatem, rogo, interpellatione commutat? Quis per discordiam viperina mente compositam aurei mihi sæculi jubet perire beneficia? quis in renovatione mea occasum clandestinus inspirat, et per blandæ frontis speciem inimicitias vires acquirit? Generosam in tali negotio prosapiem non agnosco. Si qui sunt tamen summorum, quos vilibus tempestatis hujus procella sociavit, aliis auctoribus facino-

Sed quia ejus ævi consules, in honoris sui auspiciis multa in pauperes erogare solebant, pristinum morem quodammodo, sed feliciori liberalitate, renovare videbantur.

rum participatione maculantur. Splendor sanguinis, etsi communionem criminis incurrit, nescit tamen ducem se præbere peccantibus. Habet forsitan reatum de neglecta cautione, non habet dignum supplicium de scelerum principatu. Sub quadam verecundia jungitur delinquentibus, qui ad adulta jurgia convocatur: non meretur desperationem perditum, in quo facilis tantum crudelitas improbat. Vos potius video, triviorum germina, vos agnosco: in quibus naturæ vilitas convenientes sibi mores peperit: quos degeneras et claritas fuerat: qui per mentis titulum reli-

gionis gaudetis impunitate vitiorum: quorum labia nunquam aut honorum sapor tetigit, aut quietis: qui fas omne origini parendo violatis, quos de latebris et specubus productos præsens causa monstravit. Quis ante concinnationem mali hujus, qui essetis, agnovit? diu fovistis secreta, quibus vos nox generationis abdiderat. Redite potius ad amicam caritatem: nobis serenam et dururnam lucem relinquit: concordiam Ecclesiæ, aut absentia, aut correctione præstate. Si tamen vultis vos numerari inter splendidas prosapias, actuum emendatione cognoscam.

OPUSCULUM TERTIUM.

VITA BEATISSIMI VIRI EPIPHANII EPISCOPI TICINENSIS ECCLESIE.

Quamvis me urgeat suscipiendi operis æneis necessitas, et e regione impositus sit, nec meo labore vacuus, nec maledicorum disceptatione tractatus; in quo genuina cautio dictionis, hinc ubertatem expectet ingenii, inde etiam lingua divitibus narrandi frenos imponat; cum ipsas eminentissimas, ut putantur, in sæculo vana inflatione personas si quis ventoso nimium studuerit elevare præconio, aut intra gestorum terminum inopia eloquii continere, utrumque apud eas judicetur ingratum. In laudibus enim ipsi turpe est illa cudere, quæ nec ille de quo narratur, agnoscat: sic injuriosum et dolore dignum putatur, illud præterire silentio, quod relatio vera possit attollere. Etenim res bene gestæ veterum nostrorum referentis apud nos accipiunt facultate virtutem. Nam veræ aut perit notitiæ, aut attenuatum transit ad posterum quod ad explicandum pauper verborum vena suscipit: et illa baud justo¹ liberior laudatio tantum decerpit gloriæ, quantum falsitatis adjecerit. Fit vero plerumque, ut fide carens cumulus minuat probe facta multorum, et sit vana narratio quæ crescit ex mendacis: intempestiva et mendica nimium, quæ non pertransit ad terminum. Quocirca vitam beatissimi Epiphanii Ticinensis antistitis narraturus, invito Spiritum sanctum testem actuum ejus et comitem, ut ipsius auxilio gloriam conscientie serenissimæ quam eidem concessit, tradam chartis victuris in sæculo; ut exemplum præbitura virtutum nunquam fama moriatur. In quo tamen opere, si me angusta non coarctaverit eloquentiæ sub certa lege currentis, ut saltem cruda per ordinem digeram facta meritorum: nihil tamen de laboribus ejus tam mediocrem vel humile inveniam, ut necessariis illud bulis,

¹ Vita beatissimi Epiphanii] Hujus Vitæ vix tertia pars erat in editione Basilienſi: nos reliqua supplēvimus ex manuscriptis. Ac sane intererat publici juris fieri tunc hoc opusculum, quod inter Ennodiana, ut maximum, ita optimum videtur, et variam ac multiplicem illorum temporum historiam completur.

² In edit. Schotti, *liberali r.* Bollandus, *illa justo liberior.* Forte *illa justo liberalior.*

³ S. Mirocletis] Episcopi Mediolanensis, qui iudex inter alios sedet in causa Cæcilianæ, temporibus Constantinianis, ut narrat Optatus lib. 1. Mirocletis sæculi vitio dictum, pro Miroclis, quo usus est Mirocles ipse

ut plerique solent, vividi sermonis amplificem. Testes etenim calentium citabo negotiorum, et tropæa illius adhuc fumantia, et exornata de manubiis diabolicæ nuditatis ostendam. Nemo enim sub oculis præsentis pene et nimium nota commemorat, nisi qui de veritate confidit: ut quos forsitan ficta dicturus, velut impudentiæ meæ conscius, evitarem, eorum auribus relegam illa quæ cognovit aspectus.

Igitur prælati vir insignis Epiphanius oriundo Ticinensis oppidi indigena fuit, patre Mauro generatus et matre Focaria editus, quæ² sancti etiam Mirocletis confessoris et episcopi tangebatur prosapiem hominibus ex liquido ingenuitatis fonte venientibus. Sed quid illorum retexam sanguinis prærogativam, quorum familiæ et nobilitatis caput est filius? Qui sub decessore suo viro integerrimo³ Crispino pontifice cælestis militiæ tirocinium sortitus, annorum ferme octo lectoris ecclesiastici suscipit officium, signo ante ecclitus demonstrato. Nam dum esset in crepundiis lactentis infantie, fulsisse ejus cunabula superno lumine videre complurimi: ut futuram mentis claritatem lustrans eum et præcedens fulgor ostenderet, secuturumque splendorem in moribus jam tunc typica luce signaret. Notarum in scribendo compendia, et figuras varias verborum multiudinem comprehendentes brevi assecutus, in Exceptorum numero dedicatus enituit, cœque jam talis excipere, qualis possit sine honorum oblocutione dicere. Igitur processu temporis et laboris ad sextum et decimum ætatis annum divino favore perductus, cana consilia in annis puerilibus meditabatur. Vernabat in illo præcæteris mater bonorum operum verecundia. Ita famulabatur antistiti libens, ut si quid operis gereretur ab in epigrammate, quod beato Anatholoni episcopo prædeces ori suo posuit, clausitque hoc distinctio:

Hic titulum, et picto venerandus pariete vultus
Miroclis reddit Præstitis alma fides.
MIROCLES EPISCOPUS.

⁴ Crispino pontifice] Ticinensi, cuius nomen extat inter cæteros illius provincie episcopos, qui synodice Eusebii episcopi Mediolanensis ad Leonem Magnum epistolæ subscripserunt. Meminit ejusdem Ennodius carmine 9, eique acceptum fert quiddam laudis fuit in ejus discipulo et successore Epiphania.